FORSVARSMINISTERIET

Høringsnotat om forslag til lov om ændring af lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v., lov om radiofrekvenser og lov om radioudstyr og elektromagnetiske forhold (Forsvarets detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer)

Dato: 5. november 2026

Enhed: Lovgivning
Sagsnr.: 2026/100369
Dok.nr.: 54612
Bilag: Ingen

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 9
1060 København K

Indholdsfortegnelse

1. Høringen 1
1.1. Høringsperiode 1
1.2. Hørte myndigheder og organisationer m.v. 2
2. Høringssvarene 3
2.1. Generelle bemærkninger til lovforslaget 4
2.1.1. Formuleringen af beføjelserne 5
2.1.2. Anvendelse af frivillige aftaler 6
2.1.3. Videregivelse af oplysninger til virksomheder 7
2.1.4. Forholdet til databeskyttelsesretten 9
2.1.5. Øvrige emner 10
2.2. Bemærkninger til de enkelte punkter i lovforslaget 10
2.2.1. Kompensation for afledte udgifter 10
2.2.2. Opsætning af detektionsudstyr på skibe 13
2.2.3. Undtagelsen for beboelsesejendomme mv. i forhold til påbud om opsætning af udstyr 14
2.2.4. Krav til klarhed af påbud 17
2.2.5. Krav til adgang til fast ejendom 18
2.2.6. Adressater for påbud om deling af oplysninger 19
2.2.7. Krav til sikkerhed i forbindelse med påbud om deling af oplysninger 20
2.2.8. Ejere, der omfattes af et påbud 21
2.2.9. Samtænkning med eksisterende systemer 21
2.2.10. Koordination om frekvensanvendelse 22
2.2.11. Definitionen af ubemandede fartøjer 24
2.2.12. Straffebestemmelsen 25
3. Lovforslaget i forhold til lovudkastet 26

1. Høringen

1.1. Høringsperiode

Et udkast til forslag til lov om ændring af lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v., lov om radiofrekvenser og lov om radioudstyr og elektromagnetiske forhold (Forsvarets detektion, identifikation

og sporing af ubemandede fartøjer) har i perioden fra den 28. august 2026 til den 25. september 2026 (28 dage) været sendt i høring hos en række myndigheder og organisationer m.v.

Udkastet til lovforslag blev den 28. september 2026 endvidere sendt til Folketingets Udenrigs- og Forsvarsudvalg til orientering.

Herudover blev udkastet til lovforslag offentliggjort på Høringsportalen den 28. september 2026.

1.2. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Nedenfor følger en alfabetisk oversigt over hørte myndigheder og organisationer m.v.

Ud for hver høringspart er det ved afkrydsning angivet, om der er modtaget høringssvar, og om høringsparten i givet fald har haft bemærkninger til udkastet til lovforslag.

Oversigten omfatter herudover interessenter, som ikke er blandt de hørte myndigheder og organisationer m.v., men som på egen foranledning har sendt bemærkninger til udkastet til lovforslag. Sådanne interessenter er markeret med*.

Høringspart	**Høringssvar modtaget**	**Bemærkninger**	**Ingen bemærkninger**	**Ønsker ikke at afgive høringssvar**
Advokatrådet	X	X		
Brancheforeningen Dansk Luftfart	X	X		
Dansk Erhverv (DroneDanmark)				
Dansk Industri	X	X		
Danske Advokater	X	X		
Danske Beredskaber				
Danske Rederier	X	X		
Danske Regioner				
DANVA*	X	X		
Dataetisk Råd				
Datatilsynet	X	X		
Den Danske Dommerforening				
Domstolsstyrelsen	X		X	

EjendomDanmark*	X	X		
Energinet*	X	X		
Erhvervsflyvningens sammenslutning	X	X		
Færøernes Landsstyre via Rigsombudsmanden på Færøerne				
GeoForum*	X	X		
Green Power Denmark	X	X		
HORESTA*	X	X		
Institut for Menneskerettigheder				
IDA				
IT-Politisk Forening				
Justitia				
Modelflyvning Danmark				
MyDefence	X	X		
Naalakkersuisut via Rigsombudsmanden på Grønland	X	X		
Præsidenten for Vestre Landsret	X			X
Præsidenten for Østre Landsret	X			X
Retspolitisk Forening				
Røde Kors				
Rådet for Større Flyvesikkerhed				
Samtlige byretspræsidenter	X			X
Teknologisk Institut				
Teleindustrien	X	X		
UAS Denmark	X	X		
Verdo Produktion*	X	X		

2. Høringssvarene

Nedenfor gengives de væsentligste punkter i de indkomne høringssvar om udkastet til lovforslag.

Forsvarsministeriets bemærkninger til høringssvarene, herunder om der er foretaget ændringer i anledning af høringssvarene, er skrevet med kursiv.

Under afsnit 3 er det opsummeret, hvilke ændringer der er foretaget i forhold til det udkast, som har været i offentlig høring. Her omtales også ændringer, som ikke har baggrund i modtagne høringssvar, men som er foretaget på Forsvarsministeriets egen foranledning.

Bemærkninger af generel politisk karakter samt forslag og bemærkninger, der ikke vedrører lovforslaget, indgår ikke i høringsoversigten.

2.1. Generelle bemærkninger til lovforslaget

Advokatrådet, Danske Advokater, EjendomDanmark, Energinet, MyDefence og Verdo Produktion anerkender og støtter behovet for at styrke Forsvarets muligheder for at detektere, identificere og spore ubemandede fartøjer.

Dansk Industri, Dansk Luftfart og UAS Denmark anfører, at de støtter lovforslagets overordnede formål og finder, at den sikkerhedspolitiske udvikling understreger behovet for at styrke Forsvarets muligheder for at detektere, identificere og spore ubemandede fartøjer.

Danske Rederier finder, at det er rettidig omhu at styrke myndighedernes evne til at forebygge og håndtere trusler fra ubemandede fartøjer og til at etablere et samlet situationsbillede.

Geoforum finder, at den aktuelle sikkerhedspolitiske situation, udviklingen i dronekapaciteter samt de stigende hybride trusler understreger behovet for et styrket nationalt situationsbillede og en mere sammenhængende myndighedsindsats, og støtter derfor lovforslagets overordnede formål om at styrke samfundets robusthed og sikkerhed.

Green Power Denmark bakker op om formålet med at styrke Danmarks evne til at opdage, identificere og følge ubemandede fartøjer, og finder at et mere sammenhængende situationsbillede kan styrke både myndighedernes håndtering af hybride trusler og virksomhedernes mulighed for at beskytte kritiske energianlæg.

HORESTA anerkender behovet for at styrke Danmarks beredskab og myndighedernes muligheder for at håndtere trusler fra droner og andre ubemandede fartøjer. HORESTA har derfor også forståelse for, at lovforslaget giver Forsvaret mulighed for i særlige tilfælde at få adgang til privat ejendom med henblik på opsætning og vedligeholdelse af det nødvendige detektionsudstyr.

Teleindustrien bakker op om arbejdet med at styrke myndighedernes indsats vedrørende håndtering af droner og andre ubemandede fartøjer.

Teleindustrien noterer sig, at lovforslaget skal bidrage til en tidssvarende regulering på området og finder det positivt, at der skabes klarere rammer for myndighedernes opgave med at detektere, identificere og spore ubemandede fartøjer.

Forsvarsministeriet noterer sig tilkendegivelserne.

2.1.1. Formuleringen af beføjelserne

Advokatrådet finder, at de foreslåede beføjelser er bredt formuleret og kan få indgribende konsekvenser for ejendomsretten, herunder retssikkerheden for borgere og virksomheder.

Danske Advokater giver udtryk for, at den foreslåede § 15 b indebærer vidtgående indgreb i private grundejeres rådighed over fast ejendom, og at det derfor bør sikres direkte i lovteksten, at indgrebene er nødvendige, proportionale, tidsmæssigt afgrænsede og undergivet betryggende processuelle garantier.

EjendomDanmark finder det væsentligt, at nye beføjelser og sikkerhedsforanstaltninger udformes med blik for de konsekvenser, de kan have for private ejendomme og de mennesker, der opholder sig i dem.

Green Power Danmark anbefaler, at det tydeliggøres i loven eller bemærkningerne, at virksomheder alene skal dele de data, som er nødvendige og proportionale for at detektere, identificere og spore ubemandede fartøjer.

Den foreslåede § 15 b, stk. 3, indebærer, at Forsvaret kan påbyde ejere af fast ejendom at give adgang til at opsætte og vedligeholde udstyr til brug for detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer på den pågældendes faste ejendom.

Efter den foreslåede § 15, b, stk. 3, 2. pkt., er bestemmelsen afgrænset således, at detektionsudstyr ikke må opsættes på eller i umiddelbar nærhed af beboelsesejendomme, daginstitutioner, skoler, hospitaler, plejehjem eller tilsvarende ejendomme.

Det fremgår derudover af afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at det forudsættes, at Forsvaret alene vil give påbud om adgang til at opsætte og vedligeholde udstyr på fast ejendom, såfremt mindre indgribende midler ikke kan anvendes, herunder eksempelvis frivillige aftaler eller placering på alternative lokationer.

Det er på den baggrund Forsvarsministeriets opfattelse, at der med lovforslaget er fundet en passende og proportionel balance mellem på den

ene side hensynet til Forsvarets mulighed for at kunne detektere, identificere og spore ubemandede fartøjer med henblik på forebyggelse og håndtering af trusler, som sådanne ubemandede fartøjer måtte udgøre, og på den anden side hensynet til konsekvenserne for den enkelte ejer af fast ejendom.

2.1.2. Anvendelse af frivillige aftaler

Advokatrådet bemærker, at lovbemærkningerne forudsætter, at mindre indgribende midler anvendes forud for et påbud, og at tiltag begrænses til det mindst indgribende, men at disse garantier ikke fremgår udtrykkeligt af lovteksten.

Danske Advokater anfører, at lovforslagets forudsætning om frivillige aftaler og mindre indgribende alternativer bør gøres til en udtrykkelig lovbetingelse.

Green Power Denmark bemærker, at det fremgår af bemærkningerne, at påbud om adgang til fast ejendom og om deling af oplysninger alene forudsættes anvendt, hvis mindre indgribende midler ikke er tilstrækkelige. Green Power Denmark anbefaler, at dette proportionalitets- og subsidiaritetsprincip fremgår direkte af lovteksten eller på anden bindende måde operationaliseres.

Green Power Denmark anfører endvidere, at det bør præciseres at frivillighed er det reelle udgangspunkt. Efter organisationens opfattelse kan lovbemærkningernes antagelse om sammenfaldende interesser mellem myndigheder og ejere eller operatører af kritisk infrastruktur ikke i sig selv begrunde en forventning om, at en virksomhed stiller arealer, kapacitet eller data til rådighed.

Teleindustrien anbefaler, at det præciseres, at et påbud alene bør anvendes som en sidste udvej, når frivillige aftaler ikke kan opnås inden for rimelig tid eller ikke kan sikre de nødvendige operationelle behov.

Det fremgår bl.a. af afsnit 2.2 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at for at sikre et tilstrækkeligt dækkende netværk af sensorer m.v. er der efter Forsvarsministeriets opfattelse behov for at skabe hjemmel til, at Forsvaret – såfremt det ikke er muligt at indgå frivillige aftaler – kan påbyde enhver at give Forsvaret adgang til den pågældendes faste ejendom med henblik på at opsætte og vedligeholde udstyr til brug for detektion m.v. af ubemandede fartøjer.

Det fremgår derudover af afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at det forudsættes, at Forsvaret alene vil give påbud om adgang til at opsætte og vedligeholde udstyr på fast ejendom, såfremt

mindre indgribende midler ikke kan anvendes, herunder eksempelvis frivillige aftaler eller placering på alternative lokationer. En tilsvarende forudsætning om at anvende de mindst indgribende midler, herunder frivillige aftaler, fremgår af afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger i forhold til påbud om at dele oplysninger.

Forsvarsministeriet finder på den baggrund, at det tydeligt fremgår af lovforslaget, at Forsvaret alene må anvende påbudsmuligheden, såfremt mindre indgribende midler, herunder indgåelse af frivillige aftaler, ikke kan anvendes.

2.1.3. Videregivelse af oplysninger til virksomheder

Dansk Industri og Dansk Luftfart anbefaler, at der etableres et klart grundlag for, at Forsvaret kan give godkendte leverandører og forskningsinstitutioner adgang til anonymiserede, ikke-personhenførbare og sikkerhedsmæssigt frigivne data, når det er nødvendigt for udvikling, integration, test og validering eller vedligeholdelse.

Green Power Denmark anfører, at myndighederne bør dele relevante varsler og situationsoplysninger tilbage med de berørte virksomheder, så dataudvekslingen også styrker beskyttelsen af de konkrete anlæg.

Lovforslaget indebærer, at Forsvaret får hjemmel til at detektere, identificere og spore ubemandede fartøjer til søs og i luften og i den forbindelse tilvejebringe og behandle oplysninger af betydning for denne opgave.

Det fremgår af afsnit 2.2 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at en sådan hjemmel efter Forsvarsministeriets opfattelse vil skulle sikre, at Forsvaret har mulighed for at danne et samlet overblik over tilstedeværelsen af ubemandede fartøjer til søs og i luften, således at der skabes et klarere billede af det normale niveau for, og karakteren af, ubemandede fartøjers aktivitet. Dermed vil afvigelser fra normalbilledet hurtigere kunne konstateres, således at der i relevant omfang kan reageres på disse.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at det samlede situationsbillede vil have til formål at understøtte Forsvarets og andre myndigheders opgaver i forbindelse med forebyggelse og håndtering af de trusler, som ubemandede fartøjer måtte udgøre. Situationsbilledet vil på den baggrund bl.a. skulle understøtte politiet, der som ansvarlig for at afværge fare for forstyrrelse af den offentlige fred og orden samt for at efterforske og forfølge strafbare forhold, har det primære ansvar for håndteringen af hændelser, der involverer ubemandede fartøjer. Situationsbilledet vil endvidere kunne understøtte Forsvarets egne opgaver med at konstatere

og afvise krænkelser af dansk suverænitet, jf. forsvarslovens § 4, samt med at neutralisere droner, der ulovligt befinder sig i en flyveforbudszone ved henholdsvis militære områder, midlertidige militære områder, flådefartøjer, militære luftfartøjer og afmærkede militærkolonner samt ved civillisteslotte under Forsvarets bevogtning, jf. forsvarslovens § 15 a. Herudover vil situationsbilledet kunne understøtte arbejdet i forbindelse med koordinering af håndteringen af trusler fra ubemandede fartøjer i det fælles nationale situationscenter i forbindelse med National Operativ Stab (NOST).

Som led i myndighedernes arbejde med at forebygge og håndtere trusler fra ubemandede fartøjer vil der blive set på behovet for at dele varsler og øvrige oplysninger med eksempelvis ejere og operatører af kritisk infrastruktur.

Det følger af det foreslåede § 15 b, stk. 6, at Forsvaret kan videregive oplysninger tilvejebragt efter stk. 2, herunder eventuelle personoplysninger, der måtte indgå heri, til danske og udenlandske myndigheder til brug for disse myndigheders opgavevaretagelse i forbindelse med forebyggelse og håndtering af trusler fra ubemandede fartøjer.

Afgrænsningen af den foreslåede videregivelsesbestemmelse skal ses i lyset af, at der med lovforslaget lægges op til at tilvejebringe oplysninger fra et udbredt, finmasket og lagdelt netværk af sensorer, der vil blive installeret på tværs af hele landet.

Det bemærkes i øvrigt, at den foreslåede videregivelsesbestemmelse ikke vil indebære en begrænsning af mulighederne for efter de nuværende regler at videregive oplysninger, herunder til private virksomheder.

Green Power Denmark anfører, at der for løbende og automatiseret videregivelse efter § 15 b, stk. 6, bør fastsættes klare krav til modtagerkreds, adgangskontrol, sporbarhed, opbevaring og sletning.

Som nævnt ovenfor, er den foreslåede videregivelsesbestemmelse i § 15 b, stk. 6, afgrænset til, at Forsvaret kan videregive tilvejebragte oplysninger til andre danske og udenlandske myndigheder til brug for disse myndigheders opgavevaretagelse i forbindelse med forebyggelse og håndtering af trusler fra ubemandede fartøjer.

Det samlede situationsbillede over tilstedeværelsen af ubemandede fartøjer til søs og i luften vil være klassificeret efter reglerne i cirkulære nr. 10338 af 17. december 2014 (sikkerhedscirkulæret). Det indebærer bl.a., at alle medarbejdere, der skal have adgang til situationsbilledet, skal være sikkerhedsgodkendte.

Videregivelse af oplysninger indeholdende personoplysninger vil i øvrigt skulle ske i overensstemmelse med reglerne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.

2.1.4. Forholdet til databeskyttelsesretten

Dansk Industri og Dansk Luftfart anbefaler, at det tydeliggøres hvordan indsamlede oplysninger deles med andre myndigheder, hvilke kriterier, der gælder for opbevaring og sletning af data samt hvordan proportionalitetsprincippet sikres i praksis.

Datatilsynet forudsætter, at de databeskyttelsesretlige regler iagttages i forbindelse med enhver behandling af personoplysninger, og Datatilsynet henleder opmærksomheden på de generelle principper for databeskyttelse i databeskyttelsesforordningens artikel 5, herunder særligt princippet om dataminimering, jf. forordningens artikel 5, stk. 1, litra c. Datatilsynet bemærker endvidere, at der med lovforslaget potentielt vil blive behandlet oplysninger om strafbare forhold, som er en særlig kategori af personoplysninger, hvor særlige beskyttelsesbehov kan have betydning for anvendelsen af databeskyttelsesreglerne.

GeoForum anfører, at det kun i begrænset omfang fremgår af lovforslaget, hvordan de grundlæggende krav om dataminimering, opbevaringsbegrænsning, logning, revision, kontrol og tilsyn med dataflows fra automatiseret videregivelse til danske og udenlandske myndigheder konkret forventes operationaliseret i ordningen.

Green Power Danmark anfører, at data fra sensorer omkring kritisk infrastruktur kan være sikkerhedsfølsomme, og at den tekniske løsning derfor bør følge principper om dataminimering, segmentering og mindst mulig adgang.

MyDefence anfører, det bør fremgå af lovforslaget, hvordan oplysningerne skal håndteres, opbevares, beskyttes og slettes, hvordan ansvaret fordeles mellem ejeren eller operatøren af den kritiske infrastruktur og en eventuel systemleverandør, samt hvordan fortrolige forretningsoplysninger og immaterielle rettigheder beskyttes.

Det fremgår af afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at i det omfang der måtte være tale om personoplysninger, vil Forsvarets behandling, herunder tilvejebringelse og videregivelse, være omfattet af databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens regler.

For at tydeliggøre dette, har Forsvarsministeriet tilføjet et særskilt afsnit 3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget vedrørende forholdet til

databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, hvor det fremgår, at hovedparten af de oplysninger, som Forsvaret vil kunne tilvejebringe og behandle efter det foreslåede § 15 b, stk. 2, ikke vil være personoplysninger. Der vil dog forventeligt også være personoplysninger blandt de tilvejebragte oplysninger, herunder eksempelvis oplysninger om droneoperatørregistrering samt identiteten på droneoperatører.

Det fremgår endvidere af det tilføjede afsnit, at bestemmelserne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, herunder de grundlæggende principper i databeskyttelsesforordningens artikel 5, vil skulle iagttages, når der behandles personoplysninger i medfør af den foreslåede § 15 b i forsvarsloven. Det følger bl.a. af artikel 5 i databeskyttelsesforordningen, at personoplysninger skal være tilstrækkelige, relevante og begrænset til, hvad der er nødvendigt i forhold til de formål, hvortil de behandles (dataminimering). Herudover skal personoplysninger opbevares på en sådan måde, at det ikke er muligt at identificere de registrerede i et længere tidsrum end det, der er nødvendigt til de formål, hvortil de pågældende personoplysninger behandles (opbevaringsbegrænsning).

2.1.5. Øvrige emner

Green Power Denmark anmoder om, at det præciseres, om Forsvarets adgang til at indgå aftaler, give påbud om adgang til fast ejendom og kræve data fra ejere og operatører af kritisk infrastruktur også gælder for anlæg i Danmarks eksklusive økonomiske zone til søs.

Det fremgår af det foreslåede § 15 b, stk. 1, at Forsvaret foretager detektion, identifikation og sporing af droner til søs og i luften med henblik på understøttelse af egne og andre myndigheders opgaver i forbindelse med forebyggelse og håndtering af trusler, som sådanne fartøjer måtte udgøre.

Lovforslaget vil finde anvendelse i de områder til søs og i luften, hvor dansk ret almindeligvis finder anvendelse, herunder i den eksklusive økonomiske zone med de begrænsninger, der følger af folkeretten.

2.2. Bemærkninger til de enkelte punkter i lovforslaget

2.2.1. Kompensation for afledte udgifter

Advokatrådet anfører, at det i forbindelse med påbud efter de foreslåede § 15 b, stk. 3 og 4, er uklart, hvordan erstatning udover de direkte udgifter vil skulle håndteres. Advokatrådet anfører videre, at det ikke

fremgår af lovforslaget, om den øgede risiko i fredstid eller som et legitimt militært mål i en væbnet konflikt kan påvirke ejendommens muligheder for salg eller udlejning fremover.

Danske Advokater anbefaler, at lovforslaget suppleres med en klar erstatnings- og procesordning og af hensyn til de grundejere, der berøres, også uden omkostninger for vedkommende grundejer.

Danske Advokater bemærker, at refusionen af udgifter efter den foreslåede § 15 b, stk. 5, kun knytter sig til udgifter forbundet direkte med adgangen eller dataafgivelsen. Afledte udgifter forbundet hermed, f.eks. areal- eller driftsbegrænsninger, tomgang, mistede lejeindtægter, forsikringsudgifter, finansieringsmæssige konsekvenser, sikkerhedstiltag eller værdiforringelse dækkes ikke. På den baggrund anbefaler Danske Advokater, at Forsvaret skal holde ejeren og berørte rettighedshavere skadesløse for dokumenterede, nødvendige og rimelige økonomiske tab, som er en følge af påbuddet.

Danske Advokater anfører endvidere, at risikoen for at udstyret i en væbnet konflikt kan risikere at blive klassificeret som et legitimt militært mål kan få betydning for ejendommens anvendelse, forsikring, sikkerhedsforanstaltninger og markedsværdi samt ikke mindst reducere salgsværdi (køberfrygt) og reduceret udlejningspotentiale (frygt for at bo i ejendom, der risikerer at blive mål for angreb eller sabotage).

Dansk Industri og Dansk Luftfart anfører, at refusionsordningen, jf. den forslåede § 15 b, stk. 5, bør være tydelig, dækkende og forudsigelig. Det bør efter organisationernes opfattelse præciseres, at refusionen omfatter rimelige og dokumenterede meromkostninger til bl.a. systemintegration, dataforbindelser, softwaretilpasning, cybersikkerhed, adgangskontrol, administration og løbende drift.

Ligeledes anfører Dansk Industri og Dansk Luftfart, at der bør etableres en enkel proces for forhåndsgodkendelse, dokumentation, betaling og håndtering af uforudsete omkostninger.

DANVA vurderer, at det ikke kan udelukkes, at opsætning af det i loven omtalt overvågningsudstyr kan udgøre et risikoelement, hvis fjendtligt indstillede aktører får viden om placering af udstyret. DANVA beskriver i den forbindelse et behov for at sikre dækning af eventuelle ekstra omkostninger til modstandsdygtighedsforanstaltninger.

EjendomDanmark bemærker, at der kan opstå afledte problemstillinger som følge af opsætningen af udstyret, som der ikke i lovforslaget er taget højde for. Det gælder f.eks. spørgsmålet om anvendelse af eksisterende strømforsyning, og hvordan dette skal afregnes. Derudover kan

opsætning af udstyr få betydning for forsikringer og i sidste ende påvirke ejendommens værdi.

Geoforum anfører, at de praktiske og økonomiske konsekvenser endnu er uklare, herunder i forhold til integration af systemer, løbende drift og datagovernance.

Green Power Denmark giver udtryk for, at begrebet "udgifter" i den foreslåede § 15 b, stk. 5, mangler præcisering. Green Power Danmark anfører, at både direkte og indirekte omkostninger forbundet med Forsvarets adgang til ejendom, opsætning og vedligeholdelse af udstyr samt påbudt datadeling bør kompenseres. Det kan bl.a. omfatte udgifter til ændringer i design og fysiske installationer, potentiel nabokompensation, adgangsforhold, forsyning, vedligeholdelse og systemintegration samt tab som følge af drifts- eller produktionsforstyrrelser, herunder radio- og signalforstyrrelser. Dertil kommer eventuelle meromkostninger til fysisk sikring og cybersikkerhed, ændrede arbejdsprocesser, løbende adgang, ekstern rådgivning, personale, dokumentation, audit og begrænsninger i virksomhedernes øvrige aktiviteter, som følge af nye krav.

MyDefence finder det nødvendigt at præcisere, om og i hvilket omfang dokumenterede udgifter til teknisk integration, sikker dataoverførsel, nødvendige licenser, løbende drift og leverandørsupport er omfattet af refusionsordningen.

Teleindustrien anfører, at der bør sikres fuld dækning af både direkte og afledte udgifter, der med rimelighed kan henføres til teleselskabernes bidrag til myndighedernes opgavevaretagelse. Længerevarende eller permanent tilstedeværelse af militært udstyr på operatørens lokation bør efter organisationens opfattelse også indebære egentlig betaling for arealanvendelse og evt. kompensation for værditab og lavere salgsværdi.

Det fremgår af det foreslåede § 15 b, stk. 5, at Forsvaret refunderer udgifter forbundet med Forsvarets adgang til ejendom samt opsætning og vedligeholdelse af udstyr efter det foreslåede § 15 b, stk. 3, eller med påbud om at dele oplysninger efter stk. 4.

Det fremgår endvidere af afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at eventuel opsætning og vedligeholdelse af udstyr på fast ejendom vil ske ved Forsvarets foranstaltning, og at der derfor ikke forventes udgifter hertil for ejeren af ejendommen.

Såfremt Forsvaret i konkrete tilfælde vurderer, at opsætning af udstyr kræver iværksættelse af sikkerhedsforanstaltninger, vil Forsvaret af-

holde udgifter hertil. Som det fremgår af bemærkningerne til det foreslåede § 15 b, stk. 3, kan det ved opsætning af eksempelvis større radar være nødvendigt at indhegne et mindre område omkring radaren.

Det forudsættes derudover i afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at Forsvaret i forbindelse med påbud om adgang til fast ejendom eller påbud om at dele oplysninger vil refundere ejernes eventuelle udgifter forbundet hermed. I det omfang ejeren vurderer, at der er behov for at afholde sådanne udgifter, vil det skulle aftales på forhånd med Forsvaret.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at der ikke med ordningen vil ske dækning af øvrige udgifter, som ikke er direkte knyttet til adgangen eller afgivelsen af oplysninger til Forsvaret, f.eks. en forholdsmæssig andel af udgifter til husleje, ejendomsskat og lignende.

Udgifter til eksempelvis systemintegration, dataforbindelser, softwaretilpasning, cybersikkerhed, adgangskontrol eller elforbrug m.v. vil således kunne refunderes i det omfang udgifterne direkte kan henføres til et påbud om adgang eller et påbud om at dele oplysninger efter den foreslåede § 15 b, stk. 4.

Som beskrevet ovenfor vil afholdelsen af sådanne udgifter skulle aftales på forhånd med Forsvaret. Forsvaret vil derfor i forbindelse med udstedelsen af et påbud vejlede ejeren om muligheden for at få refunderet eventuelle udgifter, herunder om processen herfor.

Forsvarsministeriet lægger derimod ikke op til at indføre en kompensationsordning for eksempelvis værditab som følge af opsætning af detektionsudstyr. Det bemærkes i den forbindelse, at påbud om adgang med henblik på opsætning af udstyr typisk vil vedrøre opsætning af små, passive sensorer, som vil blive opsat i et meget stort antal på tværs af hele landet. Forsvaret vil i øvrigt ved beslutningen om placering af sensorerne altid skulle vælge den mindst indgribende placering.

I det omfang der er behov for at opsætte eksempelvis større radarer på en fast ejendom, vil Forsvaret foretage en vurdering af, om påbuddet vil ramme ejeren af den pågældende faste ejendom så økonomisk intensivt og atypisk hårdt, at der er tale om et ekspropriativt indgreb, som vil kunne berettige til fuldstændig erstatning efter grundlovens § 73. I tilfælde af manglende enighed mellem Forsvaret og ejeren vil et krav om erstatning kunne rejses ved domstolene.

2.2.2. Opsætning af detektionsudstyr på skibe

Danske Rederier gør opmærksom på, at lovforslaget efter sin ordlyd kun omfatter opsætning af sensorer på fast ejendom. Da skibe ikke er fast ejendom, giver bestemmelsen ikke i sig selv hjemmel til at påbyde adgang til skibe med henblik på opsætning og vedligeholdelse af udstyr. Danske Rederier påpeger i den forbindelse, at skibsfarten råder over skibe, data, sensorer, operationelle kompetencer og tilstedeværelse i danske farvande, som kan bidrage til Danmarks maritime overvågning og situationsforståelse.

Som beskrevet i afsnit 2.2 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, vil Forsvaret som udgangspunkt opsætte detektionsudstyr på basis af frivillige aftaler. Den foreslåede bestemmelse i § 15 b, stk. 3, hvorefter Forsvaret kan påbyde ejere af fast ejendom at give Forsvaret adgang til den pågældendes faste ejendom, hvor Forsvaret vil kunne foretage de nødvendige installations- og vedligeholdelsesarbejder, afskærer således ikke Forsvaret fra eksempelvis at indgå frivillige aftaler med rederier om opsætning af detektionsudstyr på skibe.

Det er Forsvarsministeriets vurdering, at muligheden for ved påbud at opsætte udstyr på fast ejendom på nuværende tidspunkt er tilstrækkelig til, at Forsvaret kan opbygge et netværk af sensorer på tværs af landet med henblik på at tilvejebringe et situationsbillede over tilstedeværelsen af ubemandede fartøjer til søs og i luften.

2.2.3. Undtagelsen for beboelsesejendomme mv. i forhold til påbud om opsætning af udstyr

Advokatrådet anbefaler, at der indsættes en klarere definition af, hvad der menes med, at der ikke vil kunne opsættes udstyr på eller i umiddelbar nærhed af beboelsesejendomme, daginstitutioner, skoler, hospitaler, plejehjem eller tilsvarende ejendomme.

Danske Advokater finder ikke begreberne ”umiddelbar nærhed” og ”tilsvarende ejendomme” i undtagelsen fra Forsvarets mulighed for at opsætte udstyr tilstrækkeligt afgrænsede. Danske Advokater anfører, der bør ske genovervejelse af disse definitioner og grænseflader mellem de typer af ejendomme, der er omfattet henholdsvis undtaget, og hvor det afgørende efter organisationens opfattelse må være, at eventuel personskade skal minimeres.

Danske Advokater anfører endvidere, at hoteller og ejendomme med publikumsorienterede funktioner så som biografer, teatre og lignende, hvor mange mennesker opholder sig, bør medtages i undtagelsen.

EjendomDanmark anfører, at mange private ejendomme, herunder butikscentre, detailbutikker, kontorejendomme og øvrige erhvervsejendomme, dagligt samler et stort antal mennesker. EjendomDanmark finder derfor, at hensynet til civile og private ejendomme bør fremgå tydeligt af de vurderinger, der ligger til grund for anvendelsen af de foreslåede beføjelser.

Ejendom Danmark anfører endvidere, at begrebet "umiddelbar nærhed" giver anledning til for tolkningsspørgsmål og kan skabe usikkerhed om afgrænsningen af bestemmelsen.

Green Power Denmark bemærker, at placering på privat energiinfrastruktur som udgangspunkt alene bør komme på tale, når Forsvarets behov ikke på rimelig vis kan dækkes gennem placering på militære eller andre offentlige arealer.

HORESTA anbefaler, at hoteller og andre erhvervsmæssige overnatningssteder bør omfattes af undtagelsen. HORESTA anfører, at der på et hotel kan opholde sig og overnatte et betydeligt antal mennesker, hvorfor de samme hensyn, der gælder for beboelsesejendomme, daginstitutioner, skoler, hospitaler, plejehjem eller andre tilsvarende ejendomme, efter organisationens opfattelse også gælder for hoteller.

Teleindustrien anbefaler, at undtagelserne udvides til også at omfatte kontor- og administrationsbygninger samt bygninger, der er egnede til større forsamlinger, så det alene er tekniske bygninger og installationer, der er i fokus.

Det fremgår af den foreslåede bestemmelse i § 15 b, stk. 3, at Forsvaret med henblik på opsætning og vedligeholdelse af udstyr til brug for detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer efter stk. 1 kan påbyde enhver at give forsvaret adgang til den pågældendes faste ejendom, hvor forsvaret vil kunne foretage de nødvendige installations- og vedligeholdelsesarbejder. Der må ikke som led i et påbud efter 1. pkt. opsættes udstyr på eller i umiddelbar nærhed af beboelsesejendomme, daginstitutioner, skoler, hospitaler, plejehjem eller tilsvarende ejendomme.

Begrebet beboelsesejendom er nærmere beskrevet i bemærkningerne til den foreslåede § 15 b, stk. 3. Det fremgår heraf, at "beboelsesejendom" i denne sammenhæng skal forstås som en fast ejendom, der lovligt kan anvendes til permanent eller midlertidig beboelse. Begrebet omfatter således både helårsbeboelse, sommerhuse og andre fritidsboliger, såfremt bygningerne helt eller delvist lovligt kan anvendes til beboelse. Hvis der eksempelvis lovligt er indrettet enkelte beboelsesrum i en driftsbygning, vil disse også være omfattet af begrebet beboelsesejendom. Omvendt

vil beboelsesrum, der er opført eller renoveret uden fornøden byggetilladelse eller i strid med bygningslovgivningen, ikke være omfattet af ordningen. Ved vurderingen af, om en ejendom er omfattet af begrebet beboelsesejendom i lovens forstand, vil det indgå som moment, om der er tale om en ejendom, hvor der sker overnatning, som ikke foretages i erhvervsmæssig sammenhæng.

Udover selve beboelsesbygningen omfatter begrebet udendørsarealer, som anvendes som en naturlig del af beboelsen. Herved forstås de nære udendørsarealer til en bolig, såsom den del af en have eller terrasse, som anvendes til ophold m.v. Arealer, der anvendes til rekreative formål uden naturlig forbindelse til beboelsesbygningen, til drift eller til erhvervsmæssige formål, omfattes ikke af begrebet.

Det fremgår desuden, at andre tilsvarende ejendomme eksempelvis vil omfatte fritidstilbud, krisecentre og gymnasier.

Forsvarsministeriet har på baggrund af høringssvarene justeret bemærkningerne til det foreslåede § 15 b, stk. 3, 2. pkt., således at begrebet "i umiddelbar nærhed af" tydeliggøres. Det foreslås konkret, at "i umiddelbar nærhed" skal forstås således, at udstyret vil skulle placeres i en passende sikkerhedsafstand til ejendommene. Forsvaret vil fastsætte sikkerhedsafstandene ud fra en vurdering af det enkelte udstyr, herunder om der eksempelvis er tale om opsætning af mindre og passive sensorer eller opsætning af større radarer.

Forsvarsministeriet har desuden tydeliggjort, at begrebet "andre tilsvarende ejendomme" omfatter hoteller.

Det fremgår af afsnit 2.2 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at baggrunden for den foreslåede ordning er, at det generelt gælder, at udstyr til brug for detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer, der anvendes i en militær sammenhæng, i en væbnet konflikt vil risikere at kunne blive klassificeret som et legitimt militært mål efter den humanitære folkeret. Dette er tilfældet, uanset om udstyret er opsat af Forsvaret på privates faste ejendom, eller om der er tale om civilt opsat udstyr, hvorfra der videregives oplysninger til Forsvaret.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at den foreslåede ordning skal ses i lyset af, at det på nuværende tidspunkt – og med det nuværende trusselsbillede – vurderes at være muligt at skabe et tilstrækkeligt dækkende netværk af sensorer m.v. ved at anvende alternative placeringer af udstyret.

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at der med den foreslåede ordning er fundet en passende balance mellem på den ene side hensynet til

at skabe tryghed omkring steder, hvor mennesker bor eller overnatter og steder, hvor børn eller særligt sårbare personer opholder sig i længere tid, og på den anden side hensynet til at sikre et tilstrækkeligt dækkende netværk af sensorer m.v. til, at Forsvaret kan tilvejebringe et samlet situationsbillede over tilstedeværelsen af ubemandede fartøjer til søs og i luften.

2.2.4. Krav til klarhed af påbud

Advokatrådet anfører, at det ikke er tilstrækkeligt klart, hvilke krav der stilles til begrundelse, varsel, indhold, varighed og prøvelse af et påbud.

Danske Advokater anbefaler, at det udtrykkeligt fremgår af bestemmelsen, at et påbud skal være skriftligt og indeholde en præcis angivelse af udstyrstype, fysisk placering, areal, adgangsret, tekniske installationer, forventet varighed, vedligeholdelsesfrekvens, sikkerhedsforanstaltninger, reetablering og erstatningsspørgsmål. Danske Advokater anfører derudover, at ejere bør have adgang til kontradiktion, partsrepræsentation og en effektiv, hurtig administrativ prøvelse samt adgang til domstolsprøvelse.

Danske Advokater anfører, at der bør indføres en konkret, skriftlig risikovurdering som en betingelse for hvert påbud, krav om høring af ejer og relevante brugere samt en begrundet vurdering af, hvorfor alternative offentlige eller mindre udsatte placeringer ikke er tilstrækkelige. Hensynet til civile og private ejendomme bør endvidere fremgå tydeligt af de vurderinger, der ligger til grund for anvendelsen af de foreslåede beføjelser.

Green Power Denmark anfører, at et påbud om deling af data bør angive datakategorier, format, hyppighed, varighed, modtagere og formål.

MyDefence anfører, at der bør fastlægges klare rammer for, hvilke oplysninger fra eksisterende udstyr, Forsvaret kan kræve delt efter den foreslåede § 15 b, stk. 4.

Teleindustrien anfører, at det bør være Forsvaret, der præcist definerer, hvilke oplysninger og eventuelle personoplysninger der skal udsøges, da teleudbydere ikke nødvendigvis vil kunne koble personoplysninger til aktivitet vedrørende ubemandede fartøjer.

Verdo Produktion bemærker, at for operatører af kritisk infrastruktur inden for el-, vand- og varmeforsyning kan selv kortvarige forstyrrelser potentielt påvirke styrings-, overvågnings-, kommunikations- og sikkerhedssystemer og dermed i værste fald påvirke forsyningssikkerheden.

Verdo Produktion finder derfor, at der bør stilles krav om en konkret teknisk risikovurdering forud for opsætning eller anvendelse af udstyr på eller i umiddelbar nærhed af kritisk infrastruktur. Dette bør ske i dialog med den pågældende infrastrukturejer og med henblik på at sikre, at forsyningskritiske systemer og komponenter ikke påvirkes.

Det fremgår af afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at det forudsættes, at Forsvaret alene vil give påbud om adgang til at opsætte og vedligeholde udstyr på fast ejendom, såfremt mindre indgribende midler ikke kan anvendes, herunder eksempelvis frivillige aftaler eller placering på alternative lokationer. En tilsvarende forudsætning om at anvende de mindst indgribende midler, herunder frivillige aftaler, fremgår af afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger i forhold til påbud om at dele oplysninger.

Som led i vurderingen af, om mindre indgribende midler kan anvendes, vil Forsvaret foretage en vurdering af den risiko, der måtte være forbundet med et påbud.

Forsvarsministeriet har justeret afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget for at tydeliggøre, at et påbud vil være en afgørelse i forvaltningsretlig forstand. Det medfører, at de forvaltningsretlige regler om bl.a. partshøring og begrundelse vil være gældende. Det indebærer også, at afgørelser om påbud vil kunne påklages til højere administrativ myndighed efter de almindelige forvaltningsretlige principper om administrativ rekurs.

Forsvaret vil i øvrigt i overensstemmelse med god forvaltningsskik skulle sikre, at et påbud er formuleret på en klar, præcis og entydig måde.

Et påbud efter det foreslåede § 15 b, stk. 3 og 4, vil desuden kunne påklages til Folketingets Ombudsmand og indbringes for domstolene.

2.2.5. Krav til adgang til fast ejendom

Green Power Denmark anfører, at adgang til energianlæg bør ske efter ejerens og operatørens gældende sikkerheds- og adgangsprocedurer.

Teleindustrien anfører, at adgang til fast ejendom med henblik på opsætning og vedligeholdelse af udstyr til detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer altid bør ske efter tæt dialog med lodsejeren og ejer af den pågældende kritiske infrastruktur under hensyntagen til sikkerhed, drift, adgangsprocedurer, vedligeholdelse og eksisterende beredskabsforpligtelser.

Verdo Produktion anfører, at det bør præciseres, hvordan adgang til fast ejendom skal koordineres med operatørens eksisterende adgangskontrol, sikkerhedsprocedurer og beredskab.

Det fremgår af bemærkningerne til det foreslåede § 15 b, stk. 3 og 4, at udgangspunktet er, at opsætning af udstyr på fast ejendom eller modtagelse af oplysninger fra eksisterende udstyr til detektion identifikation og sporing af ubemandede fartøjer fra ejere og operatører af kritisk infrastruktur vil ske på basis af frivillige aftaler.

Forsvarsministeriet bemærker i den forbindelse, at i tilfælde af, at Forsvaret udsteder et påbud efter det foreslåede § 15 b, stk. 3 eller 4, vil Forsvaret i videst muligt omfang følge krav til adgangskontrol og sikkerhedsprocedurer. Forsvaret vil imidlertid ikke være forpligtet til at følge krav og procedurer, der i praksis reelt hindrer Forsvaret i at få adgang til at opsætte udstyr på ejendommen.

2.2.6. Adressater for påbud om deling af oplysninger

Dansk Industri og Dansk Luftfart bemærker, at et påbud om deling af oplysninger rettet mod en ejer eller operatør af kritisk infrastruktur kan nødvendiggøre ændringer i systemer, der er udviklet eller drevet af en bagvedliggende teknologileverandør.

Green Power Denmark foreslår, at det overvejes, om et påbud efter lovforslagets § 15 b, stk. 4, om deling af oplysninger rettes mod den ejer eller operatør af kritisk infrastruktur, som har den faktiske og retlige rådighed over anlægget og relevante data.

MyDefence bemærker, at lovforslaget ikke regulerer den situation, hvor detektionsudstyret, den tilknyttede software eller adgangen til data leveres af en ekstern systemleverandør som en service eller abonnementsløsning. MyDefence bemærker, at i sådanne tilfælde kan efterlevelsen af et påbud kræve teknisk integration og løbende medvirken fra systemleverandøren, selv om leverandøren ikke er adressat for påbuddet.

Forsvarsministeriet har justeret den foreslåede bestemmelse i § 15 b, stk. 4, så det fremgår, at i det omfang ejere og operatører af kritisk infrastruktur allerede har udstyr, der kan anvendes til detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer, kan forsvaret påbyde de pågældende ejere og operatører eller disses leverandører at dele oplysninger, der er omfattet af stk. 2, fra det pågældende udstyr.

Afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget er endvidere justeret, således at det fremgår, at et påbud til en leverandør vil være

relevant i tilfælde, hvor ejeren eller operatøren af den kritiske infrastruktur eksempelvis har overladt opgaven med at foretage overvågning af aktiviteter i nærheden af infrastrukturen til en ekstern leverandør, herunder eksempelvis leverandører af udstyr, software, systemer m.v. I de tilfælde vil Forsvaret i medfør af bestemmelsen kunne påbyde disse leverandører at dele eller medvirke til deling af de pågældende oplysninger.

Leverandørerne vil være omfattet af det foreslåede § 15 b, stk. 5, således at Forsvaret refunderer leverandørernes eventuelle udgifter forbundet med påbud om at dele oplysninger.

2.2.7. Krav til sikkerhed i forbindelse med påbud om deling af oplysninger

Dansk Industri og Dansk Luftfart anfører, at detektionsdata kan indeholde eller indirekte afsløre oplysninger om leverandørernes systemarkitektur, algoritmer, ydeevne, teknisk knowhow og andre forretningshemmeligheder.

Green Power Denmark anfører, at deling som udgangspunkt bør ske gennem en kontrolleret, envejs grænseflade og ikke må give Forsvaret eller andre myndigheder direkte adgang til virksomhedens OT- eller IT-miljø. Organisationen anfører videre, at løsningen ikke må forringe udstyrets primære sikkerheds- eller driftsfunktion.

MyDefence finder det væsentligt, at der i den videre udmøntning af ordningen afklares, hvordan et påbud om deling af oplysninger skal håndteres, hvis delingen forudsætter ændringer i systemopsætningen, etablering af nye tekniske grænseflader eller anden medvirken fra ekstern leverandør.

Verdo Produktion anfører, at lovforslaget bør præcisere, hvordan deling af oplysninger teknisk skal etableres, således at der ikke introduceres nye cyber- eller OT-sikkerhedsrisici. Verdo Produktion anfører, at et påbud om deling af oplysninger ikke bør nødvendiggøre tekniske forbindelser eller ændringer i eksisterende systemarkitektur, som reducerer sikkerheden i den kritiske infrastruktur.

Det fremgår af afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, at det foreslås, at i det omfang ejere og operatører af kritisk infrastruktur allerede har udstyr, der kan anvendes til detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer, vil Forsvaret kunne påbyde de pågældende ejere og operatører at dele oplysninger fra det pågældende udstyr.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at ordningen ikke vil indebære, at Forsvaret kan forpligte ejere og operatører af kritisk infrastruktur til at indkøbe, opsætte og drive udstyr til brug for detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer. Forsvaret vil heller ikke som led i den foreslåede ordning kunne kræve, at udstyret indrettes eller anvendes på anden måde, end hvad der var hensigten med udstyret for den pågældende ejer eller operatør.

Forsvarsministeriet bemærker i øvrigt, at et påbud om deling af data fra allerede opsat udstyr ikke vil fastsætte konkrete tekniske krav til, hvordan data skal deles. De enkelte ejere eller operatører af kritisk infrastruktur samt disses leverandører vil dermed have mulighed for at opsætte delingen på en sådan måde, at Forsvaret ikke får adgang til virksomhedens IT-miljø.

Såfremt selve delingen af oplysninger med Forsvaret forudsætter ændringer i systemet, herunder sikkerhedsmæssige tiltag, vil Forsvaret afholde udgifterne hertil.

Det fremgår således af bemærkningerne til det foreslåede § 15 b, stk. 5, at Forsvaret i forbindelse med påbud om adgang til fast ejendom eller påbud om at dele oplysninger vil refundere ejernes eventuelle udgifter forbundet hermed. I det omfang ejeren vurderer, at der er behov for at afholde udgifter, vil dette skulle aftales på forhånd med Forsvaret.

2.2.8. Ejere, der omfattes af et påbud

Teleindustrien anfører, at brugen af "ejer" i lovforslagets § 15 b, stk. 4, bør præciseres med henholdsvis lodsejer og ejer af kritisk infrastruktur. Begrebet kan efter Teleindustriens mening skabe tvivl om, hvem og hvilke ejere, der er omfattet af ordningen.

Ifølge det foreslåede § 15 b, stk. 4, kan Forsvaret påbyde ejere og operatører af kritisk infrastruktur at dele oplysninger i det omfang, de pågældende ejere og operatører allerede har udstyr, der kan anvendes til detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer.

En lodsejer, der ikke samtidig er ejer eller operatør af kritisk infrastruktur, vil ikke kunne omfattes af påbuddet om deling af oplysninger i det foreslåede § 15 b, stk. 4.

Forsvarsministeriet vurderer på den baggrund, at lovforslaget med tilstrækkelig klarhed angiver, hvem der er omfattet af de foreslåede bestemmelser.

2.2.9. Samtænkning med eksisterende systemer

Dansk Industri og Dansk Luftfart anbefaler, at Forsvarets systemer og de civile systemer samtænkes, således at der skabes mulighed for at sammenholde oplysninger om anmeldte og godkendte droneoperationer med Forsvarets detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer, så der nemt og hurtigt kan skelnes mellem lovlige og anmeldte droneflyvninger og ikke-samarbejdsvillige droner.

Green Power Denmark anfører, at det nationale situationsbillede bør kobles til oplysninger om lovlige droneoperationer, herunder relevante flyveplaner og identifikationsoplysninger, så lovlige droneoperationer ikke fejlagtigt opfattes som trusler, afbrydes eller risikerer nedtagning.

UAS Denmark anbefaler, at kommende nationale detektions- og sporingskapaciteter i videst muligt omfang samtænkes med eksisterende civile systemer for håndtering af droneoperationer. UAS Denmark henviser til, at evnen til at kunne skelne mellem lovlige operationer på den ene side og potentielle trusler på den anden side vil være afgørende for både effektiv myndighedsudøvelse og et velfungerende droneøkosystem.

Forsvarsministeriet er enig i, at det er vigtigt at skabe et situationsbillede, som tager højde for lovlige droneoperationer med henblik på, at myndighederne kan fokusere indsatsen på de droner, der anvendes til ulovlige formål.

Det fremgår af bemærkningerne til det foreslåede § 15 b, stk. 2, at Forsvarets varetagelse af den udvidede detektionsopgave vil indebære anvendelse af en række forskellige typer af aktive og passive sensorer, herunder f.eks. aktive radarer samt optiske og akustiske sensorer. Der vil således navnlig blive tilvejebragt oplysninger fra Forsvarets radarer og sensorer m.v. men der vil også kunne indgå oplysninger fra eventuelle detektionskapaciteter, som politiet måtte have, samt Trafikstyrelsens droneregistre. Ligeledes vil der kunne indgå oplysninger indsamlet fra ejere og operatører af kritisk infrastruktur.

Forsvarsministeriet har justeret bemærkningerne, således at det tydeligt fremgår, at oplysninger fra Trafikstyrelsens registre over droneoperatører og droneflyveplaner m.v. vil kunne indgå i situationsbilledet.

2.2.10. Koordination om frekvensanvendelse

Dansk Industri og Dansk Luftfart anfører, at det er vigtigt, at Forsvarets muligheder for at etablere sensorer og anvende udstyr til detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer sker i tæt koordi-

nering med eksisterende civile luftfartsaktører, herunder Naviair og relevante luftfartsmyndigheder. Dansk Industri og Dansk Luftfart anbefaler, at lovforslaget tydeliggør krav til koordinering mellem Forsvaret, Naviair og relevante luftfartsmyndigheder.

Dansk Industri og Dansk Luftfart anfører derudover, at det er vigtigt, at der etableres procedurer, som begrænser påvirkningen af civile luftfartsaktører og andre lovlige frekvensbrugere mest muligt, når den operative situation tillader det.

Dansk Industri og Dansk Luftfart bemærker endvidere, at lovforslaget undtager Forsvarets aktiviteter fra frekvensloven og lov om radioudstyr og elektromagnetiske forhold. Efter organisationernes opfattelse fremgår det imidlertid ikke tilstrækkeligt klart, om undtagelserne også omfatter aktiviteter, som private leverandører, forskningsinstitutioner og andre samarbejdspartnere udfører på Forsvarets vegne.

Energinet anfører, at de anser det som særligt relevant, at lovforslaget adresserer de elektromagnetiske forhold forbundet med anvendelsen af det pågældende udstyr. Det er væsentligt, at etablering og drift af systemer til detektion, identifikation og sporing sker under hensyntagen til eksisterende samfundskritisk infrastruktur, herunder elforsynings- og gasanlæg, således at risikoen for elektromagnetiske påvirkninger af energiforsyningen ikke vil forekomme. Energinet ser derfor positivt på, at der i lovforslaget skabes et tydeligere grundlag for håndteringen af disse forhold.

Green Power Denmark anfører, at undtagelserne til frekvensloven og radioudstyrsloven ikke må medføre risiko for forstyrrelse af energianlæggenes kontrol-, kommunikations- eller sikkerhedssystemer. Green Power Denmark anbefaler derfor, at der bør gælde krav om forudgående teknisk koordinering, test og løbende overvågning og hurtig afhjælpning.

Teleindustrien har forståelse for, at der i særlige situationer kan være behov for at anvende udstyr, der potentielt kan påvirke civiles anvendelse af radiofrekvenser. Teleindustrien anfører imidlertid, at det er afgørende, at Forsvaret udarbejder procedurer og tilrettelægger arbejdet med udstyret på en måde, så risikoen for påvirkning af udenforstående begrænses.

Det fremgår af bemærkningerne til det foreslåede § 1, stk. 4, i lov om radiofrekvenser, at Forsvarets anvendelse af radiofrekvenser i forbindelse med detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer vil kunne ske på en sådan måde, at den ikke vil indebære begrænsninger for andres lovlige anvendelse af de pågældende radiofrekvenser. Udstyret vil dog kunne medføre mindre, midlertidige og geografisk afgrænsede

elektromagnetiske forstyrrelser af andres anvendelse af radiofrekvenser. I de tilfælde vil Forsvaret i det nødvendige omfang opsætte skiltning eller etablere sikkerhedszoner rundt om eksempelvis radarer.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne til det foreslåede § 1, stk. 4, i lov om radioudstyr og elektromagnetiske forhold, at det ikke kan udelukkes, at Forsvaret vil have behov for at kunne anvende sensorer m.v., der potentielt kan indebære mindre, midlertidige og geografisk afgrænsede forstyrrelser af andre apparater, faste anlæg eller radioudstyr. Det forudsættes i den forbindelse, at Forsvaret vil søge at mindske påvirkning af andre apparater, faste anlæg eller radioudstyr ved eksempelvis at opsætte skiltning eller etablere sikkerhedszoner rundt om eksempelvis radarer.

Forsvarsministeriet har justeret bemærkningerne til lovforslaget, så det fremgår, at Forsvaret i videst muligt omfang vil koordinere anvendelsen af detektionsudstyret med relevante myndigheder og øvrige relevante frekvensbrugere i området, herunder eksempelvis virksomheder og organisationer inden for luftfarts- og telesektoren, med henblik på at forebygge og mitigere risici for interferens.

2.2.11. Definitionen af ubemandede fartøjer

Danske Rederier bemærker, at i Erhvervsministeriets udkast om regulering af maritime ubemandede fartøjer forstås et "maritimt ubemandet fartøj" som ethvert maritimt fartøj, der opereres eller er konstrueret til at kunne operere uden en besætning om bord, enten ved fjernstyring eller ved helt eller delvis autonom drift. Danske Rederier mener, at det bør afklares, om formuleringerne "beregnet til at operere" og "konstrueret til at kunne operere" samt omtalen af "helt eller delvis autonom drift" er tilsigtet af have forskelligt indhold.

Det fremgår af bemærkningerne til det foreslåede § 15 b, stk. 1, at med begrebet "ubemandede fartøjer" skal forstås fartøjer, der opereres eller er beregnet til at operere autonomt eller blive fjernstyret uden en pilot ombord, hvad enten fartøjet opererer i luften, til søs eller under vand.

Forsvarsministeriet har ved afgrænsningen af begrebet taget udgangspunkt i definitionen af en drone i § 126 a i lov om luftfart, jf. lov nr. 570 af 19. maj 2025, som definerer et ubemandet fartøj som ethvert ubemandet luftfartøj, der opereres eller er beregnet til at operere autonomt eller blive fjernstyret uden en pilot ombord.

Forsvarsministeriet har justeret bemærkningerne til det foreslåede § 15 b, stk. 1, så ordet "pilot" ændres til "fører", da pilot i den maritime terminologi anvendes som den engelske betegnelse for en lods, og at ordet derfor i denne sammenhæng kan give anledning til tvivl.

Forsvarsministeriet vurderer på den baggrund, at lovforslaget med den fornødne klarhed angiver, hvilke ubemandede fartøjer, som Forsvaret med de foreslåede bestemmelser vil kunne detektere, identificere og spore til søs og i luften.

2.2.12. Straffebestemmelsen

Advokatrådet anfører, at det mulige strafmaksimum i den foreslåede § 18, stk. 2, ikke ledsages af en nærmere angivelse af de skærpede omstændigheder, der kan begrunde straf. Advokatrådet anfører desuden, at det bør overvejes, om manglende efterlevelse af et påbud først skal kunne straffes efter en udtrykkelig frist og påmindelse, medmindre der foreligger et akut sikkerhedshensyn.

Danske Advokater anbefaler, at straffebestemmelsen afgrænses skarpere, herunder med en klar undtagelse til godtroende, sædvanlig råden over ejendom og for situationer, hvor ejeren af sikkerheds- eller driftsmæssige grunde ikke kan efterkomme et påbud som anvist.

Green Power Denmark anfører, at der ikke bør kunne pålægges strafansvar, hvis manglende eller afbrudt deling skyldes tekniske fejl, vedligeholdelse, cyberhændelser, hensyn til sikker drift eller forhold uden for virksomhedernes kontrol.

Teleindustrien anfører, at straf bør afgrænses til tilfælde, hvor der bør være klart for den enkelte, at der er tale om udstyr opsat af Forsvaret. Masteejerne og operatørernes ansatte vil ikke nødvendigvis have kendskab til eventuelle interne installationer og transportsystemer i nettet, som anvendes til militære formål.

Det fremgår af bemærkningerne til det foreslåede § 18, stk. 2, at ejeren af en fast ejendom ikke vil kunne straffes for manglende vedligeholdelse eller sikring af udstyret, da det vil være Forsvarets ansvar at vedligeholde og om fornødent sikre dets udstyr. Ejeren af en fast ejendom vil ligeledes ikke kunne straffes, hvis vedkommendes almindelige anvendelse af sin ejendom måtte have ført til forstyrrelse af Forsvarets udstyr.

Forsvarsministeriet har justeret lovforslagets bemærkninger, således at det fremgår tydeligt, at der ikke kan straffes, hvis manglende eller afbrudt deling af oplysninger med Forsvaret skyldes forhold uden for ejere og operatører af kritisk infrastruktur eller disses leverandørers kontrol.

Forsvarsministeriet har endvidere ændret den foreslåede § 18, stk. 2, således at straffen kan stige til fængsel i indtil 2 år, såfremt overtrædelsen er begået forsætligt. Dermed vil overtrædelser begået ved grov uagtsomhed alene kunne straffes med bøde.

Forsvarsministeriet bemærker, at det i sidste ende er op til domstolene at vurdere, hvorvidt der er tale om en undladelse af at efterkomme et påbud efter det foreslåede § 15 b, stk. 3, en forstyrrelse eller fjernelse af allerede opsat udstyr eller undladelse af at efterkomme et påbud efter det foreslåede § 15 b, stk. 4.

3. Lovforslaget i forhold til lovudkastet

I forhold til det udkast til lovforslag, der har været i offentlig høring, indeholder det fremsatte lovforslag følgende indholdsmæssige ændringer.

De modtagne høringssvar har givet anledning til at foretage følgende ændringer i lovforslaget:

- Forsvarsministeriet har i den foreslåede bestemmelse i § 15 b, stk. 4, tilføjet "eller disses leverandører", så det fremgår, at i det omfang ejere og operatører af kritisk infrastruktur allerede har udstyr, der kan anvendes til detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer, kan forsvaret påbyde de pågældende ejere og operatører eller disses leverandører at dele oplysninger, der er omfattet af stk. 2, fra det pågældende udstyr.
- Forsvarsministeriet har ændret den foreslåede § 18, stk. 2, således at straffen kan stige til fængsel i indtil to år, såfremt forholdet er begået forsætligt.
- Forsvarsministeriet har i afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget præciseret, at et påbud vil være en afgørelse i forvaltningsretlig forstand, og at dette medfører, at de forvaltningsretlige regler om bl.a. partshøring og begrundelse vil være gældende. Det er endvidere præciseret, at dette indebærer, at afgørelser om påbud vil kunne påklages til højere administrativ myndighed.
- Forsvarsministeriet har beskrevet forholdet til databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesretten i et særskilt afsnit 3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.
- Forsvarsministeriet har i bemærkningerne til et foreslåede § 15 b, stk. 1, justeret beskrivelsen af "ubemandede fartøjer", så det fremgår, at ubemandede fartøjer skal forstås som fartøjer, der opereres eller er beregnet til at operere autonomt eller blive fjernstyret uden en fører ombord, hvad enten fartøjet opererer i luften, til søs eller under vand.

- Forsvarsministeriet har justeret bemærkningerne til det foreslåede § 15 b, stk. 2, og afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, så det fremgår, at Forsvaret kan tilvejebringe oplysninger fra blandt andet Trafikstyrelsens registre over droneoperatører og droneflyveplaner m.v.
- Forsvarsministeriet har justeret bemærkningerne til det foreslåede § 15 b, stk. 3, så det tydeliggøres, at hoteller er omfattet af begrebet "andre tilsvarende ejendomme".
- Forsvarsministeriet har justeret bemærkningerne til det foreslåede § 1, stk. 4, i lov om radiofrekvenser, samt til det foreslåede § 1, stk. 4, i lov om radioudstyr og elektromagnetiske forhold, så det fremgår, at Forsvaret i videst muligt omfang vil koordinere anvendelsen af detektionsudstyret med relevante myndigheder og øvrige relevante frekvensbrugere i området, herunder eksempelvis virksomheder og organisationer inden for luftfarts- og telesektoren, med henblik på at forebygge og mitigere risici for interferens.

Der er desuden foretaget følgende ændringer i lovforslaget på Forsvarsministeriets egen foranledning:

- Forsvarsministeriet har i afsnit 2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget og i bemærkningerne til det foreslåede § 15 b, stk. 3, 1. pkt., justeret beskrivelsen af Forsvarets adgang til privat ejendom, så det tydeliggøres, at adgangen ikke skal kunne meddeles ved retskendelse.
- I de bemærkningerne til det foreslåede § 15 b, stk. 3, 1. pkt., er det tydeliggjort, at påbuddet om Forsvarets adgang til ejendom med henblik på vedligeholdelsesarbejde på udstyr til brug for detektion, identifikation og sporing af ubemandede fartøjer også omfatter afmontering af udstyret.
- I de bemærkningerne til det foreslåede § 15 b, stk. 4, er beskrivelsen af "kritisk infrastruktur" justeret, så det fremgår, at det bl.a. vil omfatte kritiske enheder identificeret i medfør af lov nr. 433 af 6. maj 2025 om kritiske enheders modstandsdygtighed (CER-loven).

Herudover er der foretaget ændringer af sproglig, redaktionel og lovteknisk karakter.